

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss:
67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 5. decembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 121/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civillikuma 1075. panta pirmās daļas 2. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. un 105. pantam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Apstrīdētā norma nosaka: “Ja 1074. pantā norādītā dalīšanas gadījumā kopīpašnieki nevar vienoties par tās veidu, tad tiesa, raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem, atdod visu lietu vienam kopīpašniekam, ar pienākumu samaksāt pārējiem viņu daļas naudā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemta pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš sniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normas atbilstība Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējai kopīpašumā ar citu personu piederēja nekustamais īpašums. Pieteikuma iesniedzēja vērsās tiesā ar prasību par kopīpašuma izbeigšanu. Pirmās instances tiesa prasību apmierināja un izbeidza kopīpašumu, sadalot to reālās daļās. Taču apelācijas instances tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, izbeidza kopīpašumu, atzīstot otram kopīpašniekam tiesības uz visu nekustamo īpašumu un piedzenot no viņa par labu Pieteikuma iesniedzējai kompensāciju. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tādējādi ir aizskartas viņai Satversmes 92. un 105. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, pirmās instances tiesas spriedums tika pārsūdzēts apelācijas instances tiesā, savukārt apelācijas instances tiesas spriedums – Senātā. Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību saskaņā ar Civilprocesa likuma 477. pantu nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums noteic: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2024. gada 15. novembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. pantam, jo nenodrošina tādu kopīpašuma dalīšanas procesu, kas būtu vērsts uz taisnīga nolēmuma pieņemšanu. Turklāt tā nenosakot kārtību, kādā ir nosakāms atbilstīgs atlīdzinājums par īpašuma tiesību zaudējumu. Tādējādi personai netiekot nodrošināts taisnīgs atlīdzinājums.

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, atšķiras atkarībā no tā, vai apstrīdētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas

tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai vai paredz tiesību uz pieeju tiesai ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2011-16-01 un 2018. gada 14. jūnija lietā Nr. 2017-23-01*). Satversmes tiesa ir atzinusi, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izriet valsts pienākums izveidot attiecīgu tiesu institūciju un arī pienākums pieņemt tādas procesuālās normas, atbilstoši kurām tiesa lietas izskatītu kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspriešanu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2008. gada 9. maija sprieduma lietā Nr. 2007-24-01 8. punktu un 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12. punktu*).

Pieteikumā ir citētas tiesību normas, tiesību doktrīna, kā arī Satversmes tiesas atziņas par tiesībām uz taisnīgu tiesu un vispārīgi norādīts, ka apstrīdētā norma liedz personai tiesības uz procesuāli efektīvu un taisnīgu lietas izskatīšanu, kā arī nenodrošina taisnīgu atlīdzinājumu par īpašuma tiesību zaudējumu. Tomēr šādas vispārīgas norādes nav uzskatāmas par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Pieteikumā nav ietverts pamatojums par to, vai apstrīdētā norma liedz vai ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu vai pārkāpj taisnīgas tiesas garantijas, kā arī nav sniegts konkrētiem Satversmes tiesas judikatūrā ietvertiem kritērijiem atbilstošs izvērtējums par šīs normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam.

Pieteikumā ietvertais pamatojums par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 92. pantam galvenokārt balstīts uz to, ka apelācijas instances tiesai konkrētajos apstākļos nebija pamata piemērot apstrīdētajā normā noteikto kopīpašuma izbeigšanas veidu un ka tiesas noteiktais kompensācijas apmērs konkrētajā gadījumā nav atbilstošs. Tomēr šādi apsvērumi nav uzskatāmi par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*). Turklāt Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka pierādījumi par kopīpašuma vērtību jāiesniedz kopīpašniekiem, un tos tiesa vērtē Civilprocesa likumā noteiktā kārtībā. Kopīpašuma vērtības kompensējamai daļai iespēju robežās jāatbilst nekustamā īpašuma patiesai vērtībai, tādēļ tiesa

izvērtē nekustamā īpašuma tirgus vērtību lietas izskatīšanas laikā (nekustamā īpašuma atsavināšanas brīdī) (*sk. Senāta 2012. gada 1. marta lēmuma lietā SKC-1133/2012 8. punktu*).

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 105. pantam, jo pieļauj nepamatoti izstumt vienu kopīpašnieku no īpašuma.

Izvērtējot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai apstrīdētajā normā ir ietverts kāds tiesību ierobežojums; 2) vai šis ierobežojums ir noteikts ar likumu un vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 22. punktu*). Savukārt, lai izvērtētu pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jānoskaidro: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai nepastāv personu pamattiesības mazāk ierobežojoši (saudzējošāki) līdzekļi; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 23. punktu*).

Pieteikumā sniegta konkrētās situācijas faktisko apstākļu izklāsts un vispārīgi norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 105. pantam, jo tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata pastāv personas pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi leģitīmā mērķa sasniegšanai. Piemēram, likumdevējs esot varējis paredzēt priekšrocību kopīpašuma dalīšanas veidam – piespriest katram no kopīpašniekiem reālas daļas, uzliekot, kad vajadzīgs, vienai daļai zināmus servitūtus par labu otrai –, ja tas atbilst būvnoteikumiem un pašvaldības teritoriju plānojumam vai nepieciešamību iesniegt katra kopīpašnieka īpašuma tirgus novērtējumu. Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, kāpēc viņas norādītie saudzējošākie līdzekļi pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi sasniegtu tādā pašā kvalitātē, kā arī nav

pamatojusi to, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām vai likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Satversmes tiesa vairākkārt uzsvērusi, ka par saudzējošāku līdzekli uzskatāms nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 14. punktu*). Savukārt pieteikumā norādītie apsvērumi par to, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 105. pantam, jo tiesa, to piemērojot, nav ņēmusi vērā vairākus būtiskus apstākļus, nav uzskatāmi par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē tādēļ, ka Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 121/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis